

LIDIA FIEJDASZ

UDZIAŁ ADWOKATÓW W PROCESIE KANONIZACYJNYM STUDIUM HISTORYCZNOPRAWNE

WPROWADZENIE

Adwokat (z łac. *advocatus, ad auxilium vocatus*) – jak podaje S. Płodzień – „to osoba mająca przepisane i formalnie uznane przez kompetentną władzę kwalifikacje, która na zaproszenie strony procesowej okazuje jej pomoc w sporach prawnych przed sądem przez odwołanie się do przepisów prawa”¹. Zamierzeniem autora jest ukazanie tego, jak znacznie rola adwokatów w sprawach kanonizacyjnych różni się od tej znanej powszechnie. Dlatego bazując na dokumentach papieży, normach kongregacji oraz jej jurysprudencji, zostanie ukazana geneza instytucji adwokata, jego udział w procesie kanonizacyjnym, cel pracy oraz rodzaje adwokatów biorących udział w sprawach kanonizacyjnych.

1. OD TERMINU *ADVOCATUS FISCALIS* DO WYRAŻENIA *ADVOCATUS DIABOLI*

Powstanie urzędu adwokata ściśle łączy się z kształtowaniem się procedury kanonizacyjnej. W pierwszych wiekach Kościoła, w dobie tzw. kultu męczenników władza kościelna nie prowadziła żadnego postępowania przed

---

Dr LIDIA FIEJDASZ – adiunkt Katedry Prawa Kanonizacyjnego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: lfiejda@kul.lublin.pl

¹ S. P ł o d z i e ń, *Adwokat*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, t. I, Lublin 1973, kol. 118 (dalej cyt.: EK).

przyznaniem męczennikowi kultu publicznego kościelnego. Jednak w uroczystym pogrzebie brał udział biskup – urzędowy świadek kultu². Pierwsze kanonizacje wyznawców pochodziły z aklamacji ludu i niewiele wiadomo o postępowaniu kanonizacyjnym w tym okresie³. Od drugiej połowy IV wieku do połowy XII wieku mają miejsce kanonizacje biskupie. Istotny jest w nich dekret biskupa, zaś formą liturgiczną – przeniesienie relikwii, które poprzedzało postępowanie dowodowe⁴. Od VI wieku sporadycznie zdarzają się interwencje papieskie⁵. Niejako równolegle kanonizacje przeprowadzali biskupi w porozumieniu z synodem lub innymi biskupami. Od X wieku coraz częściej przeniesienie relikwii odbywało się z udziałem papieża i do czasu zastrzeżenia kanonizacji Stolicy Apostolskiej *translatio* miało walor kanonizacji⁶. Także z X wieku zachowały się dekryty kanonizacyjne papieży, między innymi Jana XV⁷. Przez pewien czas współistniały ze sobą więc dwie formy kanonizacji: jedna – przez przeniesienie relikwii (*translatio*), druga – dekretem papieskim⁸. Przeniesienie relikwii – jak zauważa H. Misz-

---

² H. M i s z t a l, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. II, Lublin 2003, s. 144.

³ Tamże, s. 148-149.

⁴ H. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej „Divinus perfectonis Magister”*, Lublin 1987, s. 40-44; t e n ż e, *Świeccy święci i błogosławieni*, wyd. II, Lublin-Sandomierz 2002, s. 83-85; t e n ż e, *Prawo kanonizacyjne*, s. 149.

⁵ M i s z t a l, *Prawo kanonizacyjne*, s. 151.

⁶ M i s z t a l, *Świeccy święci i błogosławieni*, s. 83-85.

⁷ Pierwszą zachowaną bullą jest bulla kanonizacyjna św. Ulderyka z 31 stycznia 993 r. G i o v a n i XV, *Bolla. Canonizzazione di S. Ulderico, 31 gennaio 993*, [w:] Congregazione Delle Cause Dei Santi. Sussidi per lo studio delle cause dei Santi, *Leggi della Chiesa su beatificazione e canonizzazione dall'anno 993 all'anno 2000. Collezione*, vol. IX, ed. L. Porsi, Roma [2006], s. 20-21 (dalej cyt.: *Leggi della Chiesa*).

⁸ Z zestawień sporządzonych przez L. Porsiego wynika, że w latach 993 do około 1181 r. zatwierdzenia kultu w pięciu przypadkach dokonał sam papież; w czterech – papież na synodzie; w jednym – synod z udziałem papieża; w trzech – papież z duchowieństwem; w trzech – biskup z mandatu papieża. Ponadto w 1070 r. kult publiczny Teobaldino (†1095) zatwierdził Kościół rzymski, zaś św. Nicoli Pellegrino (†1094) – biskup Trani. Najkrótszy czas, jaki upłynął od śmierci kandydata na ołtarze do jego kanonizacji, wynosił dwa lata (przypadek św. Econe Abate, zm. w 1068, kan. w 1070 r.), najdłuższy zaś – 360 lat dotyczył św. Sturma, zm. w 779 r., kan. w 1199 r. Od pontyfikatu Celestyna III (1191-1198) do pontyfikatu Grzegorza IX (1227-1241) na 14 kanonizacji przez zatwierdzenie kultu – 12 dokonał papież. Spośród nich św. Franciszek z Asyżu i św. Omobono – kupiec z Cremony – zostali kanonizowani dwa lata po śmierci. 167 lat po śmierci została kanonizowana św. Kunegunda (†1033). Bulle i listy papieskie wydane od pontyfikatu Klemensa IV (1265-1268) do Klemensa VIII (1523-1534) w sprawie beatyfikacji i kanonizacji są świadectwem zaniku translacji, jako jednej z form kanonizacji. Szerzej zob. zestawienia: *Tabella A, Tabella B, Tabella C*, [w:] *Leggi della Chiesa*,

tal – „powoli zatracalo swój charakter prawny i stawało się wstępnym liturgicznym etapem na drodze do aktu papieskiego”⁹.

Kiedy Aleksander III (1159-1181) dekretem *Audivimus* zastrzegł kanonizację Stolicy Apostolskiej¹⁰, na prowadzenie spraw większy wpływ mieli sędziowie z trybunałów papieskich. Następcy Aleksandra III doprecyzowywali normy postępowania w sprawach kanonizacyjnych. I tak Innocenty III (1198-1216) w bulli *Cum secundum* postawił wymóg, że aby kogoś kanonizować, należało poznać prawdę obiektywną dotyczącą życia tej osoby. Tę prawdę należało wykryć poprzez świadków, mających odpowiednie kwalifikacje i zeznających na temat opinii świętości¹¹. Z kolei Honoriusz III (1216-1227) w bulli *Esti electi* podał środki zmierzające do wykrycia tejże prawdy. Mianowicie z zaprzysiężonych zeznań świadków w sprawie cnót i cudów powinno niezbiec wynikać, „że sługa Boży prowadził wzorowe i świątobliwe życie chrześcijańskie, oparte na miłości Boga i potwierdzone cudami”. Wzrost liczby spraw kanonizacyjnych w wieku XIII sprawił, że przewód sądowy należało dostosować do nowych okoliczności i uzupełnić go w taki sposób, aby papież podejmując decyzję o kanonizacji nie miał żadnych wątpliwości, iż sprawa została przeprowadzona bezstronnie i szczegółowo. W tych właśnie okolicznościach do procesu wprowadzono osobę, która dbała o to, by na ołtarze wynoszono tylko ludzi w pełni na to zasługujących. Funkcję tę początkowo spełniał *advocatus fiscalis* lub *promotor fiscalis*, który w okresie

---

s. 19, 39, 73. Zob. także: A l e s s a n d r o II, *Bolla. Canonizzazione dell'Abate Enecone, del monastero di S. Salvatore di Oña, per mezzo del Vescovo di Burgos 1170*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 25; A l e s s a n d r o II, *Bolla. Canonizzazione di Teobaldo eremita, data sconosciuta*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 25-26; U r b a n o II, *Canonizzazione di Nicola Pellegrino commessa all'arcivescovo di Trani, 1099*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 27; I n n o c e n z o III, *Canonizzazione di Cunegonda imperatrice 12 aprile 1200*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 49-51; G r e g o r i o IX, *Bolla Canonizzazione di S. Francesco d'Assisi, 19 luglio 1228*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 56-59.

⁹ M i s z t a l, *Świeccy święci i błogosławieni*, s. 85.

¹⁰ A l e s s a n d r o III, *Lettera «Audivimus», inviata a Canuto, Re degli Svevi, ai vescovi, al clero e al popolo di Gota, 6 luglio 1171*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 34-35. Szerzej zob. Enrico da Scusa (Card. Ostiense), *Appendice, Commento dell'Ostiense alla decretale «Audivimus»* (X, III, 45, 1). In *Tertium Decretalium librum commentaria*, Venezia 1581, fol. 172r-173r, [w:] J.L. G u t i é r e z, *Studi sulle cause di canonizzazione*, Milano 2005, s. 95-97; S. K u t t n e r, *La réserve papale du droit de canonisation*, „Revue historique de droit français et étranger” 17(1938), s. 172-228; A. P e t r a n i, *W sprawie dekretu papieża Aleksandra III „Audivimus”*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 16(1969), s. 5-10.

¹¹ M. M a c h e j e k, W. P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne na terenie diecezji*, Poznań 1957, s. 13.

późniejszym przyjął nazwę *promotor fidei*¹². Instytucję promotora fiskalnego zaczerpnięto z procesu inkwizycyjnego wprowadzonego na początku XIII wieku przez Innocentego III (1198-1216)¹³. Prowadzone sędownie sprawy beatyfikacyjne i kanonizacyjne miały wiele punktów stycznych z procesem inkwizycyjnym. Dlatego *advocatus fiscalis* podejmował obowiązki analogiczne do obowiązków inkwizytora i tak jak on pełnił najpierw funkcję pożyteczną, potem zaś konieczną do przeprowadzenia **dowodu prawdy** w procesie kanonizacyjnym¹⁴.

Początki instytucji promotora wiary odnajdujemy w procesie kanonizacyjnym bp. Stanisława ze Szczepanowa (około 1030-1079). Mianowicie, przeciwko jego kanonizacji wystąpił kard. Reginald z Segni (późniejszy Aleksander IV), podnosząc zarzut braku cudów z lat 1088-1230. Kiedy jednak jego zarzut został cofnięty, uroczysta kanonizacja św. Stanisława odbyła się 8 września 1253 r. w Asyżu. Interwencja zaś kard. Reginalda z Segni – jak pisze J.R. Bar – „stworzyła precedens respektowany do tego stopnia, że doszło do stworzenia urzędu promotora wiary”¹⁵. Jednak instytucja ta kształtowała się stopniowo. Od XV wieku potocznie nazywano adwokata fiskalnego promotorem wiary (choć żaden dokument papieski o nim nie wzmiankuje), a stosunkowo niewielka liczba spraw prowadzonych do XVI wieku nie wymagała wyznaczania do każdego procesu adwokata fiskalnego¹⁶.

Po raz pierwszy urząd promotora wiary spotykamy około 1520 r. w brewe Leona X (1513-1521)¹⁷. Po raz kolejny – w bulli w sprawie kanonizacyjnej św. Wawrzyńca Justiniani¹⁸. W jego sprawie, po zakończeniu badania ogólnego, papież zarządził przeprowadzenie szczegółowych badań: przesłuchanie świadków i wezwanie promotora wiary¹⁹. Proces kanonizacyjny św. Wawrzyńca zakończył się dopiero 16 października 1690 r. za pontyfikatu Alek-

---

¹² Tamże, s. 14-15.

¹³ Tego rodzaju adwokaci bronili dóbr ziemskich Kościoła, a niektórzy z nich prowadzili badanie świadków i sprawców czynów przestępczych. Tamże, s. 15.

¹⁴ Tamże, s. 16.

¹⁵ J.R. Bar, *Polskie procesy kanonizacyjne i beatyfikacyjne*, RBL 11(1958), s. 423-424; W. Bar, *Promotor wiary*, EK (Lublin 2012), t. XVI, kol. 482-484.

¹⁶ Machajek, Padacz, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 17-18.

¹⁷ *Leggi della Chiesa*, s. 542, przyp. 13.

¹⁸ Clemente VII, *Al Nunzio Apostolico e al Vescovo di Cremona si affidano le indagini per la canonizzazione di S. Lorenzo Giustiniani*, 1524, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 96.

¹⁹ Machajek, Padacz, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 16.

sandra VIII (1689-1691). Bullę kanonizacyjną opublikował w 1727 r. Benedykt XIII (1724-1730)²⁰.

Urban VIII (1623-1644), mając na uwadze rozwój procesu inkwizycyjnego oraz wzrost bardziej skomplikowanych spraw kanonizacyjnych, polecił, aby promotor wiary brał czynny udział w każdej sprawie²¹. 11 stycznia 1631 r. Urban VIII w brewe *Nomina del Promotore della Fede*²² na urząd promotora wiary powołał jednego z adwokatów konsystorskich, który był jednocześnie adwokatem fiskalnym i adwokatem Kamery Apostolskiej. Datę 11 stycznia 1631 r. łączy się więc z powstaniem stałego urzędu promotora wiary²³. W myśl konstytucji *Caelestis Hierusalem cives* z 5 lipca 1634 r.²⁴, promotor wiary miał prawo i obowiązek uczestniczenia we wszystkich sesjach; miał prawo wglądu do wszystkich akt procesowych; informowano go o nowych pismach, które zostały dołączone do akt procesu. Promotor wiary dociekając prawdy, „mógł wysuwać wszelkie trudności, tak co do faktów, jak również co do istniejącego prawa i zastosowania go w konkretnych przypadkach”. Był zobowiązany do pisemnego przedstawiania swoich wątpliwości i uwag dotyczących cnót, męczeństwa lub cudów sługi Bożego. Trzeba zaznaczyć, że Urban VIII w pkt. 9 dekretu z 27 stycznia 1631 r. *Divieto di presentare casi fittizi* odnotował, że urząd promotora wiary jest naznaczony takim zadaniem, że „z urzędu powinien się sprzeciwiać procesom beatyfikacji tak, ale nie na

---

²⁰ C l e m e n t e VII, *Al Nunzio Apostolico*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 96, przyp. 51.

²¹ M a c h e j e k, P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 18.

²² U r b a n o VIII, *Nomina del Promotore della Fede, 2 gennaio 1631*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 161-162.

²³ M a c h e j e k, P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 18. Nie był to jedyny dokument wydany przez Urbana VIII dotyczący urzędu promotora wiary. O jego szczegółowych zadaniach w procesie kanonizacyjnym zob. między innymi następujące dokumenty: U r b a n o VIII, *Il Promotore della Fede proponga le difficoltà per iscritto. Si appronti un Sommario per le discussioni*, 29 [19] gennaio 1630, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 134-135; U r b a n o VIII, *Il Papa presenzia alle tre congregazioni annuali per le cause dei Servi di Dio; il Promotore della Fede deve concordare con i cardinali ponenti l'oggetto di ciascuna causa*, 12 maggio 1631, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 141-142; U r b a n o VIII, *Instanza del Promotore della Fede: le Lettere dei Principi e Dignitari siano allegate ai Sommari*, 30 gennaio 1632, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 143; U r b a n o VIII, *Alcune disposizioni sulla procedura nelle cause, riguardanti i Vescovi, i Cardinali Ponenti, il Promotore della Fede, il Protonotario Apostolico, il Notaio. Ai Vescovi è vietato ingerirsi nelle Cause dopo che a Santa Sede «apposuit manus»*, 12 marzo 1642, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 175-176.

²⁴ U r b a n o VIII, *Costituzione Apostolica Caelestis Hierusalem cives*, 5 luglio 1634, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 146-150.

tyle, żeby naruszyć prawdę”²⁵. Następcy Urbana VIII doprecyzowywali zadania promotora wiary. Innocenty X (1644-1655) dekretem z 3 grudnia 1650 r. nakazał, aby akta procesowe dotyczące procesu na temat opinii świętości lub męczeństwa były otwierane w obecności promotora wiary i prefekta kongregacji²⁶. Innocenty XI (1676-1689) dokumentem *Decreta novissima* z 15 października 1678 r.²⁷ polecił, aby w razie przekroczenia kompetencji przez postulatora, prokuratora czy adwokata w procesie kanonizacyjnym lub w razie niedokładnego przeprowadzenia dowodów, promotor wiary formułował swoje spostrzeżenia²⁸.

Oddzielenie urzędów promotora wiary i adwokata fiskalnego należy przypisać Klemensowi XI (1700-1721). Papież podczas konsystorza „jednego adwokata wybrał na promotora wiary, innego na adwokata fiskalnego, a jeszcze innemu powierzył urząd adwokata konsystorialnego”²⁹.

Benedykt XIV (1740-1758) w dziele *De Servorum Dei* odnotował, „że promotor wiary podnosił wszystkie trudności, nawet najmniejsze przynajmniej w sprawach ważniejszych. Ale przed dekretami Urbana VIII czasami był wzywany promotor i jeżeli argumenty za świętością były oczywiste, mówił, że nie ma nic do zaproponowania [...]”. Po wydaniu dekretów Urbana VIII nie spotykamy przykładu, aby w ważniejszych wątpliwościach, tj. męczeństwa, cnót i cudów nie były podnoszone trudności przez promotorów³⁰.

Z konstytucji *Inter conspicuos* z 29 sierpnia 1744 r. Benedykta XIV wynika, że interwencja promotora wiary była niezbędna, gdy adwokat konsystorski przekraczał swoje kompetencje³¹. Promotor wiary – jak wynika z dekretu generalnego Piusa VII (1800-1823) – mógł wstrzymać bieg sprawy do czasu stwierdzenia, kto i z jakich powodów usiłował urobić opinię [świętości] o słudze Bożym, wydając bez aprobaty ordynariusza i porozumie-

²⁵ U r b a n o VIII, *Decreto e Istruzione «Divieto di presentare casi fittizi»*, 27 gennaio 1631, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 140.

²⁶ I n n o c e n z o X, *Decreto. I processi super fama devono essere aperti davanti al Prefetto e al Promotore della Fede*, 3 dicembre 1650, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 177-178.

²⁷ I n n o c e n z o XI, *Decreta novissima*, 15 ottobre 1678, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 201-205. W innych zbiorach dekret występuje pod nazwą *Sanctissimus*, zob. *Fontes*, VII, n. 5626.

²⁸ M a c h e j e k, P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 20.

²⁹ I. N o v a l, *Commentarium Codicis Iuris Canonici*, Liber IV, *De processibus*, Roma 1920, s. 54.

³⁰ Tamże, s. 54-55.

³¹ M a c h e j e k, P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 20.

nia się ze Stolicą Apostolską jego życiorysy czy opisy cudów zdziałanych za jego pośrednictwem³². Po konsultacjach z promotorem wiary udzielano pozwolenia na oficjum własne i mszę św.³³ Promotor wiary – w myśl instrukcji Piusa IX – badał, czy listy postulacyjne nie zostały sporządzone pod wpływem sztucznie wywołanej opinii świętości. Jeżeli to odkrył, mógł wstrzymać postępowanie³⁴. Leon XIII (1878-1903) zabronił promotorowi fiskalnemu używania tytułu promotora wiary, rezerwując go – jak podaje W. Padacz – promotorowi generalnemu w Kongregacji Obrzędów³⁵. Tenże papież ustalił wysokość opłat za czynności dokonywane w Kongregacji Rytów, między innymi za sporządzane przez promotora wiary: pierwszych i kolejnych *animadversiones* na temat wątpliwości większych i innych w sprawach heroicznego cnót, męczeństwa, cudów, wprowadzenia sprawy, kultu niepamiętnego, pozwolenia na oficjum i mszę św.; opis w martyrologium; pytania na temat cnót, męczeństwa, cudów i innych³⁶. Żaden formularz mszy własnej o świętym lub błogosławnym nie mógł być zatwierdzony bez uwag promotora wiary³⁷.

W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r. promotor wiary także miał za zadanie strzec czystości wiary, bronić jej, miał w imieniu Kościoła dbać o to, aby w toku procesu były ściśle przestrzegane przepisy prawa kanonicznego, miał wydobyć bezwzględną i obiektywną prawdę nieprzycmioną ludzkimi sympatiami, niechęcią lub uprzedzeniami, miał czuwać nad tym, by nie podważono powagi Kościoła i godności wiary. Występował niejako z pozycji przeciwnej postulatorowi³⁸. Dla lepszego wyświecenia sprawy wysuwał zarzuty przeciwko świętości, cnotom i cudom, pisząc tzw. *animadversiones*³⁹.

---

³² P i o VII, *Conferma delle disposizioni sugli scritti dei Servi di Dio, sul loro esame e stampa* [Cum maximopere], 31 luglio 1821, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 247.

³³ L e o n e XII, *Decreto generale «Conferma e precisazioni su alcune norme procedurali»* [Ad tollendos], 20 dicembre 1826, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 250-252.

³⁴ P i o IX, *Istruzione della Sacra Congregazione dei Riti «Sulla importanza e gravità delle Cause»* [Altamente commendevole], 1878, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 263-268.

³⁵ M a c h e j e k, P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 22.

³⁶ L e o n e XIII, *Regolamento delle tasse e spese, e per altri affari che si trattano nella S.C. dei Riti*, 3 luglio 1893, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 279-280.

³⁷ L e o n e XIII, *Normae per la concessione di nuovi uffici e messe*, 13 luglio 1896, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 304-305.

³⁸ L. C h i a p p e t t a, *Avvocato del Diavolo*, [w:] *Prontuario di diritto canonico e concordatario*, Roma 1994, s. 107.

³⁹ W *animadversiones* promotor wiary także wysuwał zarzuty dotyczące jakości, kompletności, wystarczalności i wiarygodności świadków, wyszukiwał braki w ich zeznaniach; oceniał

Z tego powodu złośliwie i niesłusznie nazywany był *advocatus diaboli*⁴⁰. Oczywiście działania promotora wiary i postulatora zbiegały się, ponieważ obaj (jeden negatywnie, drugi pozytywnie) zdążali do udowodnienia prawdy obiektywnej, w interesie Boga i Kościoła⁴¹.

Zadaniem promotora wiary nie było sprzeciwianie się beatyfikacji za wszelką cenę, ale dopilnowanie, by na ołtarze nie wyniesiono kandydata, którego świętość podlegała choćby najmniejszym zastrzeżeniom. Zgodnie więc z normą kan. 2010 KPK z 1917 r., promotor wiary był powołany ad *ius tuendum*⁴², tzn. do czuwania nad przestrzeganiem prawa w czasie całego postępowania kanonizacyjnego. Podnosił także zarzuty służące poznaniu prawdy i uzyskaniu pewności, że dopuszcza się kult publiczny osoby godnej⁴³.

Ponieważ promotor wiary był powoływany z grona adwokatów konsystorskich, audytorów Roty Rzymskiej lub Kamery Apostolskiej, musiał mieć takie kwalifikacje naukowe i moralne, jakie były wymagane dla wspomnianej kategorii audytorów: wiedzę stwierdzoną przez posiadanie stopnia naukowego

metodę opracowania *summariusum*. Te zadania z łatwością można zauważyć analizując *animadversiones* spraw: Józefa Moskatiego, Hiacynta Cormiera czy Ryszarda Pampuri. Zob. odpowiednio: Neapolitana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, *Animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [26 XI 1966], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Neapolitana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, *Positio super virtutibus*, Roma 1972, s. 1-49; Romana. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Hyacinthi M. Cormier, Sacerdotis professi ordinis praedicatorum ac eiusdem ordinis LXXVI Magistri Generalis, *Animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [16 IX 1970], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Romana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Hyacinthi M. Cormier LXXVI Magistri Generalis O.P., *Positio super virtutibus*, Officina Poligrafica Laziale 1972, s. 1-19; Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Fratrís Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, *Animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [20 XII 1974], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, *Positio super virtutibus*, Roma 1975, s. 1-34; Hispalen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), *Animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [13 IV 1981], [w:] Congregatio pro Causis Sanctorum. Hispalen. Beatificationis et canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), *Positio super virtutibus*, Roma 1982, s. 1-36; M i s z t a l, *Prawo kanonizacyjne*, s. 455-457.

⁴⁰ F. W y c i s k, *Advocatus diaboli*, EK, t. I, kol. 112.

⁴¹ C h i a p p e t t a, *Avvocato del Diavolo*, s. 107.

⁴² „Ad ius tuendum in quolibet processu partem habere debet promotor fidei”.

⁴³ W. B a r, *Advocatus diaboli. Promotor fidei*, [w:] *Leksykon prawa kanonicznego*, red. M. Sitarz [w druku].

(a przynajmniej głębką znajomość prawa), umiejętność dokładnego i właściwego załatwiania spraw, analizowania dokumentów, zeznań świadków, własnych spostrzeżeń. Musiał posiadać także zalety moralne: roztropność, wierność przepisom, umiłowanie prawdy i sprawiedliwości⁴⁴.

2. UDZIAŁ ADWOKATÓW KONSYSTORIALNYCH I ADWOKATÓW KURII RZYMSKIEJ W SPRAWACH KANONIZACYJNYCH

Kuria Rzymska zreformowana przez Sykstusa V (1585-1590) konstytucją apostolską *Immensa aeterni Dei* z 22 stycznia 1588 r.⁴⁵, składała się z 15 kongregacji. Piątej Kongregacji *Pro Sacris Ritibus et Caeremoniis* papież powierzył prowadzenie spraw beatyfikacji sług Bożych i kanonizacji błogosławionych. W tym czasie funkcjonowała już dobrze rozwinięta instytucja adwokatów konsystorialnych⁴⁶. Do ich obowiązków „należało sprawowanie obrony w sprawach Kurii Rzymskiej, gdy te były rozstrzygane na konsystorzu papieskim. Z upływem czasu zakres ich obowiązków zmieniał się i zależał od zmian proceduralnych dotyczących postępowania w dykasteriach Kurii Rzymskiej”⁴⁷. Szczególnym zadaniem adwokatów konsystorialnych było przedkładanie prośby o beatyfikację lub kanonizację. Ewolucję zadań tychże adwokatów w zakresie prowadzenia spraw kanonizacyjnych, powołanie nowej instytucji – Kolegium 12 Adwokatów do spraw Kanonizacyjnych, czy też wyodrębnienie funkcji prokuratora możemy odtworzyć analizując akty prawne: Urbana VIII (1623-1644), Innocentego XI (1676-1689), Benedykta XIV (1740-1758), Klemensa XIV (1769-1774), Piusa VI (1775-1799), Piusa VII (1800-1823), Leona XII (1823-1829), Grzegorza XVI (1831-1846), Leona XIII (1878-1903).

---

⁴⁴ M a c h e j e k, P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne*, s. 26.

⁴⁵ S i s t o V, *Costituzione apostolica Immensa aeterni Dei Istituzione di quindici Congregazioni, di cui la quinta pro sacris ritibus et caeremoniis, 22 gennaio 1588*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 97-98; P. P a l a z z i n i, *Le congregazione romane*, [w:] *La Curia Romana nella Cost. Ap. «Pastor Bonus»*, a cura di P.A. Bonnet, C. Gullo, Città del Vaticano 1990, s. 189.

⁴⁶ *Advocati consistoriales*, [w:] F.L. F e r r a r i s, *Bibliotheca Canonica Iuridica Moralis Theologica nec non Ascetica Polemica Rubricista historica*, t. I, Romae 1885, s. 141; L. C h i a p p e t t a, *Avvocato Consistoriale*, [w:] *Prontuario di diritto canonico e concordatario*, Roma 1994, s. 105.

⁴⁷ A.G. M i z i Ń s k i, *Status prawny adwokata w Kościele łacińskim*, Lublin 2011, s. 71.

Urban VIII (1623-1644) dekretem z 27 stycznia 1631 r. *Divieto di presentare casi fittizi* określił formalności dotyczące przemawiania adwokatów konsystorskich w sprawach kanonizacyjnych.

Ponieważ dochodziło do nadużyć ze strony adwokatów, papież zniósł zwyczaj prezentowania cnót i faktów zmyślonych, tzn. zakazał przedstawiania takich argumentów dotyczących narodzenia, młodości i cnót, które nie były prawdziwe, a miały na celu pomnożenie argumentów przemawiających za opinią świętości. W tymże dekreście zarządził, aby takich adwokatów, którzy na konsystorzu wygłaszają fałszywe opinie, usunąć w wyznaczonych terminach.

Ponadto dekretem *Divieto di presentare casi fittizi* papież określił sposób przydzielania spraw adwokatom. Mianowicie: 1) wybór spraw należał do urzędującego sekretarza Kongregacji Obrzędów, który odnotowywał w swoim protokole imię sługi Bożego i jego adwokata. Adwokat był wyznaczany *per turnum*. 2) Każdy z tych adwokatów miał osiem dni (zanim wystąpił na konsystorzu) na zapoznanie się ze sprawą, i gdyby zauważył jakieś trudności w jej prowadzeniu, powiadamiał o tym sekretarza Kongregacji. Ponadto adwokat osobiście objaśniał (relacjonował) sekretarzowi to, co mogło przemawiać przeciwko prowadzeniu przez niego tej sprawy (co mogło być powodem wykluczenia). Adwokat winien był się zastosować już do wskazówek sekretarza.

Papież sprecyzował także przedmiot wystąpienia adwokata na konsystorzu: indywidualnie miał się wypowiadać jedynie na temat cnót, a o cudach mógł mówić tylko w ogólności. Miał także mówić o opinii świętości od momentu śmierci do czasów obecnych. Mógł referować szczególne praktyki kandydata na ołtarze (jak surowość życia, czuwania, modlitwy, posty, jałmużny, umartwienia) oraz prezentować inne jego dzieła. Podobnie mógł się wypowiadać o wielkości zgromadzenia przy grobie sługi Bożego (kult prywatny), o obietnicach i prośbach różnych znacznych mężów (opinia łask). Adwokat mógł prognozować, jaką to chwałę Kościół będzie miał z beatyfikacji tego nowego świętego, jak jego przykład będzie pobudzał innych do praktyki cnót heroiczych (*momentum ecclesiale*). Adwokat postępował według instrukcji i jego uprawnienia mogły być poszerzone. Samo wniesienie sprawy (instancji) należało do prokuratorów spraw, którzy otrzymywali odpowiednie honoraria (wpływy z kar, które trafiały do kasy miasta)⁴⁸.

---

⁴⁸ U r b a n o VIII, *Decreto e Istruzione «Divieto di presentare casi fittizi», 27 gennaio 1631*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 138-140.

Innocenty XI (1676-1689) polecił, aby spośród 12 adwokatów do spraw kanonizacyjnych każdy z nich mógł otrzymać 6 spraw. Adwokaci byli wybierani przez postulatorów z kolegium auli konsystorskiej lub z 12 innych zaaprobowanych przez Kongregację⁴⁹.

Oprócz adwokatów w sprawach występowali prokuratorzy, uczeni i doświadczeni prawnicy, mężowie znanej wiarygodności, uczciwości, wiedzy i biegłości⁵⁰. Byli pełnomocnikami postulatora, gdy sprawa toczyła się w Kongregacji Obrzędów. Postulator wybierał sobie w sposób wolny do pomocy prokuratora z grona Świętego Kolegium Prokuratorów Pałacu Apostolskiego. Ta wyłączność uprawnień prokuratorów Pałacu Apostolskiego została potwierdzona przez Kongregację Obrzędów 13 sierpnia 1701 r. „Jest dopuszczalne, aby papież lub kongregacja za zgodą papieża mogła zezwolić, by w sprawach beatyfikacji i kanonizacji mógł pisać i opiekować się nią prokurator spoza kolegium”.

Zadaniem prokuratorów było opracowanie informacji faktycznych o przebiegu procesów oraz przygotowanie wyciągów, czyli streszczeń akt procesowych, tzw. *summariów*. Faktycznie spoczywał na nich ciężar prowadzenia sprawy. Benedykt XIV pisze o nich tak: „w Kongregacji Obrzędów czytano memoriały (pisma odnoszące się do beatyfikacji S.B. i kanonizacji błogosławionych), ale tylko takie, które zostały podpisane przez prokuratorów”⁵¹. Strony mogły usunąć prokuratora z powodu ważnej przyczyny i za zgodą kardynała sprawozdawcy. Na miejsce usuniętego prokuratora powoływano innego⁵².

Benedykt XIV (1740-1758) 29 sierpnia 1744 r. wydał konstytucję apostolską *Inter conspicuos*. Podkreślił w niej, że zadania adwokatów konsystorialnych są na tyle im właściwe, że do wykonywania tych funkcji w zastępstwie adwokata konsystorialnego nie mogą być dopuszczeni prałaci Kurii Rzymskiej, chyba że złożą godności prałata i zgodzą się specjalnie w tym celu przybrać godność adwokata konsystorialnego.

Ponadto, w konstytucji zastrzeżono, że przywilej pisania w prawie (*scribere in iure*) w sprawach większej wagi (a do takich należały sprawy kanonizacyjne) ma kolegium adwokatów konsystorskich. Jednakże z uwagi na

---

⁴⁹ I n n o c e n z o XI, *Decreta novissima, 15 ottobre 1678*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 205; N o v a l, *Commentarium*, s. 67.

⁵⁰ N o v a l, *Commentarium*, s. 79.

⁵¹ Tamże.

⁵² M a c h e j e k, P a d a c z, *Sprawy beatyfikacyjne*.

fakt, że ciążyło na nich wiele obowiązków⁵³, Kongregacja zaczęła wyznaczać i aprobować 12 innych spośród adwokatów Kurii Rzymskiej, po to, aby postulatorzy troskę o sprawy kanonizacyjne mogli przekazać komuś z nich według własnego życzenia. Każdy z adwokatów mógł otrzymać 6 spraw⁵⁴.

Podobnie zatem jak u Innocentego XI występują dwie grupy adwokatów zajmujących się sprawami kanonizacyjnymi. Pierwsza – to adwokaci wywodzący się z Kolegium Adwokatów Konsystorskich; druga – to 12 adwokatów do spraw kanonizacyjnych powołanych spośród adwokatów Kurii Rzymskiej. Zadania adwokatów konsystorskich były następujące:

- mieli wyłączne prawo przedstawiania publicznych wniosków w sprawach beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych. Na konsystorzach publicznych, które odbywały się z okazji wręczenia kapeluszy kardynalskich lub gdy przyjmowano legata Stolicy Apostolskiej powracającego do Rzymu, albo posła jakiegoś władcy, adwokaci konsystorscy wygłaszali mowy na temat zasług i cnót wspomnianych sług Bożych, wnioskując u papieża, aby sprawy tych beatyfikacji lub kanonizacji były kontynuowane albo odpowiednio podejmowane;

- na tych publicznych konsystorzach, które odbywały się w kwestii kanonizacji jakiegoś błogosławionego, adwokat obszernie i w całości musiał odpowiedzieć auli konsystorskiej o życiu, cnotach i cudach sługi Bożego. Przedstawiał także ojcu świętemu prośby Kościołów, władców i narodów na rzecz kanonizacji tegoż sługi Bożego;

- adwokat na półpublicznym kolegium konsystorza ponownie musiał skróto przedstawić sprawę;

- w uroczystym dniu kanonizacji odbywającej się w Bazylice św. Piotra, jeszcze raz o tym oświadczyć publicznie w obecności ojca świętego.

Interesujące było honorarium adwokata. Mianowicie, za wykonanie tych zadań adwokat otrzymywał 30 skudów z wynagrodzenia należnego wspomnianemu kolegium adwokatów z racji kanonizacji, zaś od postulacji tejże sprawy otrzymywał w darze obraz sługi Bożego zaliczonego w poczet świętych⁵⁵.

---

⁵³ Benedykt XIV pisze tak: „często zdarza się, że kogoś bierze się do *obowiązków pralackich*, zawsze jeden z nich jest *adwokatem ubogich*, inny jest *adwokatem fiskalnym*, inny *adwokatem kamery apostolskiej*, inny *promotorem wiary*, tak że w tej sprawie nie może zastępować” (B e n e d e t t o XIV, *Inter conspicuos. Collegio degli Avvocati Concistoriali e loro funzioni. Dodici Avvocati per le Cause dei Santi, 29 agosto 1744*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 229).

⁵⁴ B e n e d e t t o XIV, *Inter conspicuos*, s. 229. Zob. także: S. P ł o d z i e Ń, *Adwokaci Kurii Rzymskiej*, EK, t. I, kol. 117.

⁵⁵ B e n e d e t t o XIV, *Inter conspicuos*, s. 228-230.

Klemens XIV (1769-1774) z troski o wprowadzenie słusznego porządku w Kongregacji Obrzędów i dla uniknięcia nadużyć, 8 września 1774 r. wydał *Regolamento della Sacra Congregazione dei Riti sugli Avvocati e Procuratori*⁵⁶.

Po pierwsze, papież zakazał adwokatom łączenia w tej samej sprawie funkcji adwokata i prokuratora⁵⁷. Polecił, aby ci, którzy otrzymali albo wyprosili upoważnienie do występowania w sprawach jako adwokaci, zdeklarowali się wyraźnie (w aktach św. Kongregacji), które z tych dwóch urzędów zamierzają wykonywać. Po upływie miesiąca od złożenia deklaracji nie mogli się już „wtrącać” do spraw im niepodlegających. W razie przekroczenia zakazu byli uznani za nieposłusznych, *ipso facto* zdegradowani, stawali się niezdolni do wykonywania obu urzędów. Nie mogli już jako adwokaci figurować w spisie adwokatów i w *summario*, choćby ze swojej inteligencji i wiedzy mogli występować w sprawach większej wagi nawet w prawie cywilnym i według metody, jaka przewidziana jest w tamtym prawie⁵⁸.

Po drugie, papież określił warunki, jakie musieli spełniać przyszli adwokaci występujący w sprawach kanonizacyjnych: musieli mieć dziesięcioletnią praktykę w prowadzeniu spraw i studiów w Kongregacji oraz mieć podpisaną (przez kardynała prefekta, promotora wiary i urzędującego sekretarza) opinię dla ojca świętego o zdatości kandydata na ten urząd⁵⁹.

Aby otrzymać stopień prokuratora, kandydat powinien mieć przygotowanie teoretyczne i praktyczne w materii podlegającej Kongregacji, tzn. musiał

---

⁵⁶ C l e m e n t e XIV, *Regolamento della Sacra Congregazione dei Riti sugli Avvocati e Procuratori*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 239-240.

⁵⁷ „Aby żaden z adwokatów Kongregacji Obrzędów nie wykonywał w tym samym czasie funkcji prokuratora, wprowadzając przez to wielki nieporządek między dwoma różnymi zawodami i oni [prokuratorzy] przez to przesądzali o tym, do czego zobowiązani byli dawni prokuratorzy, którzy dla porzucenia swojego utrzymania braliby wszystkie uprawnienia do pisania jako adwokaci ze szkodą dla szczęśliwego biegu sprawy oraz ze szkodą dla dobrej sławy Kongregacji, jak to się zdarzało, i w celu odebrania wolności postulatorom do wyboru takich adwokatów, którzy ich zdaniem byłiby bardziej zdolni do obrony w ich sprawach w poważniejszych wątpliwościach: to łączenie funkcji adwokata i prokuratora w tej samej osobie i w tej samej sprawie nie może być dozwolone nigdy w innych trybunałach niższego rzędu, a także w sprawach mniejszej ważności; stąd przeciwstawiamy się, z racji lepszego prowadzenia sprawy, z uwagi na wolność postulatorów, jak i z racji nieprzynoszenia uszczerbku św. Kongregacji w materiałach bardziej szlachetnych jak inne i bardziej interesujących” (C l e m e n t e XIV, *Regolamento della Sacra Congregazione dei Riti*, s. 239-240).

⁵⁸ Tamże, s. 240.

⁵⁹ Tamże.

odbyć przynajmniej 6-letnią praktykę oraz legitymować się takim samym jak adwokaci zaświadczeniem o swojej zdatności⁶⁰.

Z nadużyciami walczył także Pius VI (1775-1799). W 1779 r. wydał *Decreto generale*⁶¹. Potwierdzając mądrość zarządzenia Klemensa XII, zarządził, że adwokaci, prokuratorzy i postulatorzy pełniący już te funkcje w Kongregacji, nie mogą z urzędu podejmować się innych funkcji w tych samych sprawach (np. bycia teologiem konsultorem, audytorem, przedstawicielem stron), chociażby wyrzekali się podstępu, chociażby do pewnych tajemnic w Kongregacji byli dopuszczeni przez pewien przywilej lub indult i chociażby byli mianowani przez kardynałów albo konsultorów. W takich sprawach mogą jedynie służyć radą. Jeżeli się sprzeciwią tym zarządzeniom, popadną w karę ekskomuniki *latae sententiae* i należy ich wykreślić z listy adwokatów, postulatorów oraz prokuratorów.

Ponadto papież postanowił, że jeśli ktoś na mocy przywileju lub indultu został dopuszczony do poznania tajemnic Kongregacji, to obecnie te przywileje nie obowiązują i na tej podstawie nie mogą być powołani przez kardynałów na funkcję konsultora teologa, sędziego audytora albo jakiegoś przedstawiciela stron. Są natomiast zobowiązani do zachowania tajemnicy, którą poznali podczas sprawowania kiedyś jakiejś funkcji.

Pius VII (1800-1823) w dekrecie *Riconferma di precedenti disposizioni* z 30 kwietnia 1816 r.⁶² napisał, że słusznie wcześniejsi papieże zabraniali pełnienia tych samych funkcji przez te same osoby, lub funkcji przeciwstawnych sobie, w tym samym procesie. Ze względu na zmienność i zacieranie się pewnych norm w czasie, kiedy nie były wiernie zachowywane – omówione wcześniej – przepisy dekretu Urbana VIII, Pius VII, kierując się gorliwością w zachowaniu dyscypliny kościelnej, i postanowił zachować w całości tenże dekret Urbana VIII, wyjąwszy 7 i 8 akapit, który dotyczył honorariów.

Z *motu proprio* Leona XII (1823-1829) «*Carica di Assessore, sue competenze e privilegi Scuola per Procuratori e Avvocati*» z 3 marca 1824 r.⁶³

---

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ P i o VI, *Decreto Generale. I Consultori debbono conservare il segreto, non possono fare da Postulatori né dare il voto nelle cause del loro Ordine, né aiutare gli altri Consultori. Gli Avvocati, Procuratori e Postulatori non possono adetti al servizio dei Cardinali della Congregazione, 22 dicembre 1779, [w:] Leggi della Chiesa, s. 241-244.*

⁶² P i o VII, *Riconferma di precedenti disposizioni, 30 aprile 1816, [w:] Leggi della Chiesa, s. 244-245.*

⁶³ L e o n e XII, *Motu Proprio «Carica di Assessore, sue competenze e privilegi. Scuola per Procuratori e Avvocati», 3 marzo 1824, [w:] Leggi della Chiesa, s. 248-250.*

dowiadujemy się, że do kompetencji Kongregacji Obrzędów należało także prowadzenie szkoły dla adwokatów i prokuratorów, która kształciła ich pod kątem spraw kanonizacyjnych oraz innych kompetencji Kongregacji. Obowiązek prowadzenia szkoły spoczywał na każdorazowym kardynale prefekcie Kongregacji i sekretarzu. Leon XII rozciągnął uprawnienia szkoły także na możliwość kształcenia ceremoniarzy i liturgów⁶⁴.

Grzegorz XVI (1831-1846) polecił zachować różnicę między urzędami adwokatów i prokuratorów. Od zakazu, że prokuratorzy nie mogą pisać w wątpliwościach większej wagi, uczynił wyjątek. Mianowicie: „jeśli któryś postulator życzy sobie, aby prokurator pisał zamiast adwokata, to w poszczególnych przypadkach musi zwrócić się o zezwolenie do zwyczajnego zebrania Kongregacji Obrzędów, a prokurator podpisze się jako specjalnie wyznaczony przez świętą Kongregację. Na przyszłość zaś na funkcję prokuratora nie należy dopuścić nikogo poza doktorami teologii i obojga praw, po egzaminie złożonym wobec kardynała prefekta i sekretarza Kongregacji ds. Świętych Obrzędów”⁶⁵.

Leon XIII (1878-1903) w dekreście odnoszącym się do podziału obowiązków i uprawnień między adwokatów i prokuratorów⁶⁶, podtrzymał rozdział między tymi urzędami i wydał szczegółowe normy dotyczące obu urzędów. Papież wyraźnie zabronił kumulacji obu urzędów. Jeśli ktoś na podstawie przywileju byłby specjalnie dopuszczony do wykonywania obu urzędów, to w ciągu miesiąca od publikacji niniejszego dekretu musiał się zdeklarować, jaki urząd będzie wykonywał. Ponadto papież określił zadania adwokatów: 1) przygotowanie odpowiedzi na uwagi promotora wiary na istotne wątpliwości (*i dubbi maggiori*) w odniesieniu do cnót i cudów; 2) uczestniczenie w procesie wprowadzenia sprawy do Kongregacji (*introducio causae*); 3) ułożenie wraz z prokuratorem bazy sprawy, czyli streszczenia i artykułów, oraz współpraca z prokuratorem tak, aby dojść do porozumienia; 4) podpisanie razem z prokuratorem sprawy informacji na temat dubiów większych; 5) czuwanie nad prowadzeniem sprawy i wraz z prokuratorem dążenie do przeszczenia procesów także na kurie poza Rzymem (tzn. adwokaci decydowali w sprawie zlecenia prowadzenia pewnych procesów).

---

⁶⁴ Tamże, s. 249.

⁶⁵ G r e g o r i o XVI, *Distinzione tra Procuratori e Avvocati. Facoltà dei Procuratori, 12 dicembre 1845*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 254.

⁶⁶ L e o n e XIII, *Divisione di uffici e attribuzioni tra Avvocati e Procuratori, 3 luglio 1893*, [w:] *Leggi della Chiesa*, s. 276-278.

Prokuratorzy natomiast między innymi wnosili wpływające prośby, prezentowali je oraz wycofywali z sekretariatu lub kancelarii Kongregacji. W formie pisemnej sporządzali wszystkie informacje, memoriały, odpowiedzi na uwagi (*animadversiones*) na temat wątpliwości mniejszych. Jeśli niektóre dubia wymagały większego nakładu pracy adwokata, kardynał ponens mógł go poprosić o wyjaśnienie jakiejś kwestii, ale tu wystarczyła informacja ustna.

W dekrete znajdowały się także wytyczne, w jaki sposób układać niektóre części *positio*. Otóż w celu uniknięcia niepotrzebnych wydatków oraz celem uzyskania płynności w studium sprawy, adwokaci i prokuratorzy przygotowujący swoje wotum, powinni się powstrzymać od wylewności w jego układaniu, zwłaszcza streszczenia. Dlatego nie powinni powtarzać tych samych zeznań zarówno w streszczeniach, jak i w wykazach cnót, ani nie przepisywać uwag w całości, ani nie przywoływać dłuższych fragmentów streszczenia, czy to w informacji, czy to w odpowiedzi⁶⁷.

Adwokaci i prokuratorzy, którzy pobierali zbyt wysokie taksy, mogli zostać zawieszani na rok w prawie wykonywaniu zawodu, lub, jeśli sytuacja się powtórzyła – usunięci z urzędu na stałe.

3. ADWOKAT W KODEKSIE PRAWA KANONICZNEGO Z 1917 R.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. postępowanie beatyfikacyjne i kanonizacyjne regulował w kan. 1999-2141. Tylko kan. 2018 dotyczył udziału adwokata w sprawach kanonizacyjnych i określał jego kwalifikacje. Adwokat musiał mieć doktorat z prawa kanonicznego i licencjat z teologii oraz praktykę u jednego z adwokatów Kongregacji Obrzędów i subpromotora wiary. Do grona adwokatów Kongregacji Obrzędów dopuszczani byli tylko adwokaci Roty Rzymskiej. Uprawnienia adwokatów rotalnych posiadali: adwokaci

---

⁶⁷ Jeśli liczni świadkowie powtarzają to samo, należy po przytoczeniu obszerniejszych zeznań inne z nimi zgodne zacytować w skrócie. We wprowadzeniu do sprawy przytacza się fragmenty z listów postulacyjnych większej wagi. Inne wylicza się, wskazując nazwiska i dane proszących. W odpowiedziach na zarzuty już rozwiązane, gdy brak nowych argumentów, powtarza się w skrócie wartość tych odpowiedzi bez ich przytaczania. Jeżeli natura sprawy nie wymaga inaczej (gdzie jest wymagany osąd promotora wiary), obrońcy kreują streszczenia na temat cnót nieprzekraczające 500 stron druku; 100 stron na poszczególny cud, na opinię w ogólności, na kult niepamiętny; 300 stron na wprowadzenie sprawy. Informacje na temat: cnót nie powinny przekraczać 100 stron; cudów – 50, wprowadzenia sprawy – 80; opinii świętości i kultu niepamiętnego – 60; ważności procesu – proporcjonalnie do innych; inne wątpliwości to najwyżej – 30 stron. L e o n e XIII, *Divisione*, s. 277-278.

konsystorscy, jako właściwi adwokaci Roty Rzymskiej⁶⁸, prokuratorzy św. Pałacu Apostolskiego, jako tytularni następcy dawnych urzędników o tej nazwie, a którzy uprawnienia adwokackie otrzymali w 1818 r. od Pawła V, oraz kapłani i świeccy, którzy uzyskali dyplom adwokatów Roty Rzymskiej⁶⁹.

Zadania adwokatów: studiowanie akta procesu informacyjnego (kan. 2054), akt procesu apostolskiego, jeśli taki się odbył (kan. 2087), w obu – sporządził streszczenia razem z prokuratorem⁷⁰, czynił uwagi (kan. 2076), odpowiadał na zarzuty między innymi generalnego promotora wiary (kan. 2078, 2090, 2099)⁷¹; były one przedmiotem dyskusji merytorycznych w Kon-

---

⁶⁸ Zob. np. sprawę: Józefy Bakhity. *Informatio* i odpowiedź na *animadversiones* generalnego promotora wiary sporządził G.B. Ferrata, dziekan Adwokatów Konsystorialnych: Vicentina. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Iosephinae Bakhita, Sororis Professae Instituti Filiarum a Caritae, *Informatio* [die 20 XII 1973], w: Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Vicentina. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Iosephinae Bakhita, Sororis Professae Instituti Filiarum a Caritae, *Positio super virtutibus*, Roma 1975, s. 1-111; Vicentina. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Iosephinae Bakhita, Sororis Professae Instituti Filiarum a Caritae, *Responsio ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [die 15 I 1975], [w:] tamże, s. 1-32.

⁶⁹ Art. 54 Sacra Romana Rota, *Normae S. Romanae Rotae Tribunalis*, AAS 26(1934), s. 464; P ł o d z i e ć, *Adwokaci Kurii Rzymskiej*, kol. 117.

⁷⁰ Zob. np. Constantien. et Abrincen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Sor. Marthae le Bouteiller ex Instituto Sororum Scholarum Christianarum a Misericordia. *Informatio* [die 2 maji 1958], [w:] S. Congregatio pro Causis Sanctorum. Constantien. et Abrincen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Marthae le Bouteiller. Instituti Sororum Scholarum Christianarum a Misericordia, *Positio super virtutibus*, Saint-Lô 1975, s. 1-85; Constantien. et Abrincen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Sor. Marthae le Bouteiller ex Instituto Sororum Scholarum Christianarum a Misericordia. *Summarium* [die 19 januarii 1957], [w:] tamże, s. 1-429; lub: Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscae Salesiae Aviat, fundatricis Instituti Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, *Informatio* [die 28 Octobris 1969], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscae Salesiae Aviat, fundatricis Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, *Positio super virtutibus*, Roma 1974, s. 1-180.

⁷¹ Zob. np. Neapolitana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, *Responsio ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [1 I 1971], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, *Positio super virtutibus*, Roma 1972, s. 1-113; Romana. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Hyacinthi Mariae Cormier LXXVI Magistri Generalis O.P., *Responsio ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [b.d.], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Romana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Hyacinthi M. Cormier LXXVI Magistri Generalis O.P., *Positio super virtutibus*, Officina Poligrafica Laziale 1972, s. 1-49; Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Fratris Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, *Responsio ad animadver-*

gregacji Obrzędów (kan. 2106, 2109, 2121)⁷². Warto odnotować, że w sprawie Franciszki Aviat odpowiedź na uwagi generalnego promotora wiary wspólnie sporządzili adwokat i prokurator⁷³. Do *animadversiones* dołączyli wspólnie zebraną i opracowaną dokumentację⁷⁴.

4. RETROSPEKCJA I AKTUALNY STAN PRAWNY

Jak pokazała historia, funkcja adwokata w prawie kanonizacyjnym różniła się od tych, jakie pełnił on w zwykłym procesie sądowym. Dokonując retrospekcji, jego zadaniem nie było reprezentowanie strony procesowej przed sądem i jej obrona za wszelką cenę, ale kolejno: *advocatus fiscalis* lub *promotor fiscalis* (od XVI wieku nazywany promotorem wiary) – miał przeprowadzić dowód prawdy po to, aby papież podejmując decyzję o kanonizacji, nie miał żadnych wątpliwości, iż sprawa została przeprowadzona bezstronnie i szczegółowo. Wzrost liczby i złożoności spraw kanonizacyjnych spowodowały, że Urban VIII wprowadził do każdej sprawy promotora wiary (adwokata konsystorskiego). Uczestniczył on we wszystkich sesjach, miał nieograniczony wgląd do akt procesowych, z urzędu podnosił wszelkie trudności w odniesieniu do faktów, jak i prawa, redagował swoje wątpliwości dotyczące cnót, męczeństwa lub cudów sługi Bożego; „z urzędu powinien się

---

siones Promotoris Generalis Fidei [10 VI 1975], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, *Positio super virtutibus*, Roma 1975, s. 1-82; Hispalen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), *Responsio Patroni ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [27 XI 1981], [w:] Congregatio pro Causis Sanctorum. Hispalen. Beatificationis et canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), *Positio super virtutibus*, Roma 1982, s. 1-23.

⁷² W. B a r, *Advocatus Dei*, mps; S. P ł o d z i e Ń, *Advocatus Dei*, EK, t. I, kol. 112.

⁷³ Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Instituti Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, *Documenta responsi ad animadversiones adnexa* [die 20 novembris 1973], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, *Positio super virtutibus*, Roma 1974, s. 1-32.

⁷⁴ Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Instituti Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, *Responsio ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei* [die 20 novembris 1973], [w:] tamże, s. 1-50.

sprzeciwiać procesom beatyfikacji tak, ale nie na tyle, żeby naruszyć prawdę” (*Divieto di presentare casi fittizi*). Wraz z rozwojem procedury zakres jego kompetencji wzrastał: interweniował, gdy adwokat konsystorski przekraczał swoje kompetencje, mógł wstrzymać sprawę, jeśli odkrył, że ktoś próbował sztucznie wywołać opinię świętości, pod takim kątem badał listy postulacyjne. W KPK z 1917 r. promotor wiary był powoływany z grona adwokatów konsystorskich, audytorów Roty Rzymskiej lub Kamery Apostolskiej. Redagował między innymi *animadversiones*, zdążając do wykrycia prawdy.

W aktualnie obowiązującym prawie zadanie poszukiwania prawdy w fazie diecezjalnej spoczywa na rzeczniku sprawiedliwości⁷⁵, biskupie⁷⁶ i wszystkich, którzy biorą udział w dochodzeniu⁷⁷, nie wyłączając postulatora⁷⁸, cenzorów teologów⁷⁹, członków komisji historycznej⁸⁰, ekspertów i biegłych w sprawie cudu⁸¹ oraz świadków⁸². Poszukiwaniu prawdy służą także obie procedury: *Ne pereant probationes*⁸³ i *Ad futuram rei memoriam*⁸⁴. W fazie rzymskiej przeprowadzenie dowodu prawdy rozkłada się na: podsekretarza, prefekta, promotora wiary, relatorów, konsultorów i biegłych, kardynałów i biskupów członków Kongregacji, współpracowników zewnętrznych oraz na inne osoby⁸⁵.

Od chwili ustanowienia Kongregacji Obrzędów w 1588 r. przez papieża Sykstusa V, do spraw kanonizacyjnych angażowano adwokatów konsystor-

---

⁷⁵ Nr 16b NS; art. 91 SM; 56 SM.

⁷⁶ Art. 91 § 1 SM.

⁷⁷ NS, nr 27 a; art. 47 SM, 57 § 1 SM.

⁷⁸ NS, 3 b, c; art. 17 § 2 i 3 SM.

⁷⁹ Art. 65 § 2 SM.

⁸⁰ Art. 70 SM; nr 14c NS, art. 73 § 2 pkt 5 SM; nr 12 NS, art. 73 § 3 SM; art. 74 SM; NS, nr 16c, nr 21b NS; art. 76 SM.

⁸¹ Art. 87 SM; nr 6c NS, art. 92, 93 SM, art. 109, 110 SM.

⁸² Art. 99 SM.

⁸³ Art. 82 SM oraz komentarz do tego artykułu: H. M i s z t a l, „*Sanctorum Mater*”. *Instrukcja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych. Komentarz*, wyd. II, Lublin 2011, s. 101-105; t e n ż e, *Stosowanie procedury ne pereant probationes w sprawach kanonizacyjnych*, [w:] *Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny*, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Lublin 2010, s. 129-151.

⁸⁴ Art. 83, 84 SM. Szerzej zob.: M i s z t a l, „*Sanctorum Mater*”. [...] *Komentarz*, s. 105-108; t e n ż e, *Ad rei futuram memoriam w sprawach kanonizacyjnych*, [w:] *Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej*, s. 33-56.

⁸⁵ M i s z t a l, *Prawo kanonizacyjne*, s. 449-464.

skich. Mieli oni wyłączne prawo przedstawiania publicznych wniosków o beatyfikację lub kanonizację na konsystorzach papieskich poświęconych tego typu sprawom. Urban VIII określił treść wystąpień adwokatów na konsystorzach. Mogli przemawiać na temat heroiczności cnót, prezentować sylwetkę duchową kandydata, kult prywatny, opinię łask oraz walor eklezjalny sprawy. Adwokaci, którzy podczas konsystorza przedstawiali fakty zmyślone, aby pomorzyć argumenty przemawiające za opinią świętości, byli usuwani. Tylko adwokaci konsystorscy mieli przywilej pisania w prawie (*scribere in iure*) w sprawach większej wagi (Benedykt XIV).

Adwokatów swobodnie wybierali postulatorzy z grona adwokatów konsystorskich lub od pontyfikatu Innocentego XI – z grona 12 innych zaprobowanych przez Kongregację Obrzędów. Prokuratorzy natomiast (wybierani z grona Świętego Kolegium Prokuratorów Pałacu Apostolskiego) byli pełnomocnikami postulatora, gdy sprawa toczyła się w Kongregacji Obrzędów, i faktycznie spoczywał na nich ciężar prowadzenia sprawy. Przygotowywali między innymi informacje o przebiegu procesów, pisali tzw. *summarium*, czyli streszczenie akt procesowych. W Kongregacji odczytywano tylko takie pisma dotyczące kanonizacji, które były podpisane przez prokuratora. Papież Klemens XIV zabronił łączenia funkcji adwokata i prokuratora.

W KPK z 1917 r. adwokatami w sprawach kanonizacyjnych byli adwokaci Roty Rzymskiej. Ich zadaniem było merytoryczne opracowanie sprawy, tzn. razem z prokuratorem (pełnomocnikiem postulatora) opracowywali *summarium* z procesu informacyjnego i apostolskiego, adwokaci (jeden lub dwóch) pisali odpowiedź na uwagi promotora wiary, w których wyjaśniali nieścisłości procesowe. W przepisach tych trudno doszukać się obrony procesowej. Następnie sprawa była dyskutowana w Kongregacji. Sprawy kanonizacyjne po reformie przeprowadzonej przez Jana Pawła II w 1983 r. zostały wyłączone z Kodeksu Prawa Kanonicznego⁸⁶. Ustawodawstwo szczególne, do których odsyła kan. 1403 § 1 (konstytucja apostolska *Divinus perfectionis Magister* z 25 stycznia 1983 r.⁸⁷, wydane do niej *Normae servandae* z 7 lutego 1983 r.⁸⁸, a także instrukcja *Sanctorum Mater* z 17 maja 2007 r.⁸⁹) – tak jak do reformy z 1983 r. – nie przewiduje udziału adwokata w procesie kanonizacyjnym w fazie diecezjalnej. W fazie rzymskiej

---

⁸⁶ Kan. 1403: Sprawy kanonizacji Sług Bożych rządzą się szczególną ustawą papieską.

⁸⁷ AAS 75(1983), s. 349-355.

⁸⁸ AAS 75(1983), s. 396-403; 355.

⁸⁹ AAS 99(2007), s. 465-517.

natomiast prawo umożliwia powołanie adwokata, jako współpracownika zewnętrznego do redakcji *positio*, czy to spośród adwokatów Roty Rzymskiej, Kongregacji – mianowanych na ten urząd jeszcze przed wejściem w życie konstytucji *Divinus perfectionis Magister*⁹⁰, czy spośród adwokatów Kurii Rzymskiej. Jedyne wyjątek, jaki przewidywało nowe prawo, dotyczył spraw już rozpatrywanych w Kongregacji, gdy adwokat był w trakcie pisania *animadversiones* generalnego promotora wiary⁹¹. Wówczas należało zatroszczyć się o to, aby wszystkie dokumenty dotyczące sprawy zostały krytycznie zbadane i jeśli tego wymagał dany przypadek, dołączone do odpowiedzi adwokata (pkt 2 dekretu generalnego).

ZAKOŃCZENIE

Podsumowując powyższe rozważania, należy zastanowić się nad pytaniem, dlaczego w prawie zreformowanym przez Jana Pawła II udział adwokata w sprawach kanonizacyjnych nie jest konieczny? Wydaje się, że dlatego, iż obecnie istnieje inna koncepcja procesu kanonizacyjnego. Nie jest to proces sporny, ale proces przyrównany do spornego, tzn. podobnie prowadzony. Nie występują w nim strony. W 1983 r. zmieniła się rola promotora wiary. Nie jest on, jak dawniej, stróżem prawa i cenzorem ważności procesu diecezjalnego, ale występuje jako prałat teolog *pro rei veritate*. „W studiowaniu spraw kanonizacyjnych skupia się na teologicznych aspektach badanej sprawy – heroicznosci cnót, męczeństwa, cudu lub kultu niepamiętnego”. Na to stano-

---

⁹⁰ Zob. art. 47 § 2 Regolamento della Sacra Congregazione per le Cause dei Santi, Città del Vaticano 2000; wcześniejszy z 1983 art. 15 § 2; art. 183 *Pastor bonus* z 28 czerwca 1988 r.; G i o v a n n i P a o l o II, *Lettera Apostolica In Forma Di Motu Proprio Iusti Iudicis Con Cui Si Riordina Integralmente La Materia Riguardante L'esercizio Della Funzione Dei Patroni E Degli Avvocati Presso I Dicasteri Della Curia Romanae Il Patrocinio Delle Cause Della Stessa Santa Sede*, 28 del mese di giugno dell'anno 1988, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_19880628_iusti-iudicis_it.html [dostęp: 1.09.2012]. Szerzej zob.: C. G u l l o, *Gli Avvocati (artt. 183-185 Cost. Ap. «Pastor Bonus»)*, [w:] *La Curia Romana nella Cost. Ap. „Pastor Bonus”*, a cura di P.A. Bonnet, C. Gullo, Città del Vaticano 1990, s. 535-536; L. C h i a p p e t t a, *Avvocato per le Cause dei Santi*, [w:] *Prontuario di diritto canonico e concordatario*, Roma 1994, s. 104-105; t e n ż e, *Avvocato presso la Curia Romana e la Santa Sede*, [w:] *Prontuario di diritto canonico e concordatario*, s. 105-107.

⁹¹ Dekret generalny Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych na temat sług Bożych, których sprawy są rozpatrywane w Kongregacji, [w:] *Prawo kanonizacyjne*, s. 552.

wisko powoływany jest specjalista z zakresu teologii (moralnej, duchowości)⁹².

Rola „stróża prawa” rozkłada się na wiele podmiotów: w fazie diecezjalnej przede wszystkim spoczywa na rzeczniku sprawiedliwości i biskupie diecezjalnym (poprzez delegata biskupiego). W fazie rzymskiej czuwanie nad prawidłowością postępowania i zachowaniem przepisów prawa zostaje powierzone podsekretarzowi, który jest cenzorem ważności postępowania diecezjalnego; promotorowi wiary odpowiadającemu za poprawność teologiczną prowadzonej sprawy oraz relatorom, którzy studiując sprawy, są odpowiedzialni za redakcję *positio*; wyszukują trudności i starają się je wyjaśnić. Obrona zarzutów i trudności podniesionych w trakcie procesu spoczywa na postulatorze w fazie diecezjalnej, zaś w rzymskiej – na współpracowniku zewnętrznym relatora, postulatorze rzymskim. Zasadniczym celem procesu kanonizacyjnego jest poszukiwanie prawdy obiektywnej, do czego zobowiązane są wszystkie osoby biorące w nim udział. Cud zdziałany przez Boga za wstawiennictwem sługi Bożego, którego sprawa jest w toku, potwierdza prawdziwość ludzkiego dochodzenia do prawdy i jest głosem obrończym ze strony Boga.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- A l e s s a n d r o II: Bolla. Canonizzazione dell'Abate Enecone, del monastero di S. Salvatore di Oña, per mezzo del Vescovo di Burgos 1170, [w:] Congregazione Delle Cause Dei Santi. Sussidi per lo studio delle cause dei Santi, Leggi della Chiesa su beatificazione e canonizzazione dall'anno 993 all'anno 2000. Collezione, ed. L. Porsi, vol. IX, Roma [2006], s. 20-21 [dalej cyt.: Leggi della Chiesa], s. 25.
- A l e s s a n d r o II: Bolla. Canonizzazione di Teobaldo eremita, data sconosciuta, [w:] Leggi della Chiesa, s. 25-26.
- A l e s s a n d r o III: Lettera «Audivimus», inviata a Canuto, Re degli Svevi, ai vescovi, al clero e al popolo di Gota, 6 luglio 1171, [w:] Leggi della Chiesa, s. 34-35.

---

⁹² B a r, *Promotor wiary*, kol. 483.

- B e n e d e t t o** XIV: Inter conspicuos. Collegio degli Avvocati Concistoriali e loro funzioni. Dodici Avvocati per le Cause dei Santi, 29 agosto 1744, [w:] Leggi della Chiesa, s. 228-230.
- C l e m e n t e** VII: Al Nunzio Apostolico e al Vescovo di Cremona si affidano le indagini per la canonizzazione di S. Lorenzo Giustiniani, 1524, [w:] Leggi della Chiesa, s. 96.
- C l e m e n t e** XIV: Regolamento della Sacra Congregazione dei Riti sugli Avvocati e Procuratori, [w:] Leggi della Chiesa, s. 239-240.
- Congregatio pro Causis Sanctorum, Istruzione per lo svolgimento delle Inchieste diocesane o eparchiali nelle Cause dei Santi, AAS 99(2007), s. 465-517.
- Dekret generalny Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych na temat sług Bożych, których sprawy są rozpatrywane w Kongregacji, [w:] H. M i s z z a l, Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura, wyd. II, Lublin 2003, s. 552.
- G i o v a n i** XV: Bolla. Canonizzazione di S. Ulderico, 31 gennaio 993, w: Leggi della Chiesa, s. 20-21.
- G i o v a n n i P a o l o** II: Lettera Apostolica In Forma Di Motu Proprio Iusti Iudicis Con Cui Si Riordina Integralmente La Materia Riguardante L'esercizio Della Funzione Dei Patroni E Degli Avvocati Presso I Dicasteri Della Curia Romanae Il Patrocinio Delle Cause Della Stessa Santa Sede, 28 del mese di giugno dell'anno 1988, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_19880628_justi-iudicis_it.html [dostęp: 1.09.2012].
- G r e g o r i o** IX: Bolla Canonizzazione di S. Francesco d'Assisi, 19 luglio 1228, [w:] Leggi della Chiesa, s. 56-59.
- G r e g o r i o** XVI: Distinzione tra Procuratori e Avvocati. Facoltà dei Procuratori, 12 dicembre 1845, [w:] Leggi della Chiesa, s. 254.
- I n n o c e n z o** III: Canonizzazione di Cunegonda imperatrice, 12 aprile 1200, [w:] Leggi della Chiesa, s. 49-51.
- I n n o c e n z o** X: Decreto. I processi super fama devono essere aperti davanti al Prefetto e al Promotore della Fede, 3 dicembre 1650, [w:] Leggi della Chiesa, s. 177-178.
- I n n o c e n z o** XI: Decreta novissima, 15 ottobre 1678, [w:] Leggi della Chiesa, s. 201-205.
- I o a n n e s P a u l u s** PP II: Constitutio Apostolica «Divinus perfectionis Magister». Modus procedendi in Causarum canonizationis instructione recognoscitur et Sacrae Congregationis pro Causis Sanctorum nova datur ordinatio, 25 ianuar., 1983, AAS 75(1983), s. 349-355.
- I o a n n e s P a u l u s** II, Constitutio Apostolica De romana Curia «Pastor bonus», die 28 mensis Iunii Anno Mariali 1988, AAS 80(1988), s. 814-912.
- L e o n e** XII: Decreto generale «Conferma e precisazioni su alcune norme procedurali» [Ad tollendos], 20 dicembre 1826, [w:] Leggi della Chiesa, s. 250-252.

- L e o n e XII: Motu Proprio «Carica di Assessore, sue competenze e privilegi. Scuola per Procuratori e Avvocati», 3 marzo 1824, [w:] Leggi della Chiesa, s. 248-250.
- L e o n e XIII: Divisione di uffici e attribuzioni tra Avvocati e Procuratori, 3 luglio 1893, [w:] Leggi della Chiesa, s. 276-278.
- L e o n e XIII: Normae per la concessione di nuovi uffici e messe, 13 luglio 1896, [w:] Leggi della Chiesa, s. 304-305.
- L e o n e XIII: Regolamento delle tasse e spese, e per altri affari che si trattano nella S.C. dei Riti, 3 luglio 1893, [w:] Leggi della Chiesa, s. 279-280.
- P i o IX: Istruzione della Sacra Congregazione dei Riti «Sulla importanza e gravità delle Cause» [Altamente commendevole], 1878, [w:] Leggi della Chiesa, s. 263-268.
- P i o VI: Decreto Generale. I Consultori debbono conservare il segreto, non possono fare da Postulatori né dare il voto nelle cause del loro Ordine, né aiutare gli altri Consultori. Gli Avvocati, Procuratori e Postulatori non possono adetti al servizio dei Cardinali della Congregazione, 22 dicembre 1779, [w:] Leggi della Chiesa, s. 241-244.
- P i o VII: Conferma delle disposizioni sugli scritti dei Servi di Dio, sul loro esame e stampa [Cum maximopere], 31 luglio 1821, [w:] Leggi della Chiesa, s. 247.
- P i o VII: Riconferma di precedenti disposizioni, 30 aprile 1816, [w:] Leggi della Chiesa, s. 244-245.
- Regolamento della Sacra Congregazione per le Cause dei Santi, Città del Vaticano 2000.
- Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum, Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in causis Sanctorum, AAS 75(1983), s. 396-403.
- Sacra Romana Rota, Normae S. Romanae Rotae Tribunalis, AAS 26(1934), s. 464.
- S i s t o V: Costituzione apostolica Immensa aeterni Dei Istituzione di quindici Congregazioni, di cui la quinta pro sacris ritibus et caeremoniis, 22 gennaio 1588, [w:] Leggi della Chiesa, s. 97-98.
- U r b a n o II: Canonizzazione di Nicola Pellegrino commessa all'arcivescovo di Trani, 1099, [w:] Leggi della Chiesa, s. 27.
- U r b a n o VIII: Alcune disposiizioni sulla procedura nelle cause, riguardanti i Vescovi, i Cardinali Ponenti, il Promotore della Fede, il Protonotario Apostolico, il Notaio. Ai Vescovi è vietato ingerirsi nelle Cause dopo che a Santa Sede «apossuit manus», 12 marzo 1642, [w:] Leggi della Chiesa, s. 175-176.
- U r b a n o VIII: Costituzione Apostolica Caelestis Hyerusalem cives, 5 luglio 1634, [w:] Leggi della Chiesa, s. 146-150.
- U r b a n o VIII: Decreto e Istruzione «Divieto di presentare casi fittizi», 27 gennaio 1631, [w:] Leggi della Chiesa, s. 138-140.
- U r b a n o VIII: Il Papa presenza alle tre congregazioni annuali per le cause dei Servi di Dio; il Promotore della Fede deve concordare con i cardinali ponenti l'oggetto di ciascuna causa, 12 maggio 1631, [w:] Leggi della Chiesa, s. 141-142.
- U r b a n o VIII: Il Promotore della Fede proponga le difficoltà per iscritto. Si appronti un Sommario per le discussioni, 29 [19] gennaio 1630, [w:] Leggi della Chiesa, s. 134-135.

- U r b a n o VIII: Instanza del Promotore della Fede: le Lettere dei Principi e Dignitari siano allegate ai Sommari, 30 gennaio 1632, [w:] Leggi della Chiesa, s. 143.
- U r b a n o VIII: Nomina del Promotore della Fede, 2 gennaio 1631 [w:] Leggi della Chiesa, s. 161-162.

Akta Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych

- Constantien. et Abrincen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Sor. Marthae le Bouteiller ex Instituto Sororum Scholarum Christianarum a Misericordia. Informatio [die 2 maji 1958], [w:] S. Congregatio pro Causis Sanctorum. Constantien. et Abrincen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Marthae le Bouteiller. Instituti Sororum Scholarum Christianarum a Misericordia, Positio super virtutibus, Saint-Lô 1975, s. 1-85.
- Constantien. et Abrincen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Sor. Marthae le Bouteiller ex Instituto Sororum Scholarum Christianarum a Misericordia. Summarium [die 19 januarii 1957], [w:] S. Congregatio pro Causis Sanctorum. Constantien. et Abrincen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Marthae le Bouteiller. Instituti Sororum Scholarum Christianarum a Misericordia, Positio super virtutibus, Saint-Lô 1975, s. 1-429.
- Hispalen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), Animadversiones Promotoris Generalis Fidei [13 IV 1981], [w:] Congregatio pro Causis Sanctorum. Hispalen. Beatificationis et canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), Positio super virtutibus, Roma 1982, s. 1-36.
- Hispalen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), Responsio Patroni ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei [27 XI 1981], [w:] Congregatio pro Causis Sanctorum. Hispalen. Beatificationis et canonizationis Venerabilis Servi Dei Michaëlis Mañara Equitis de Calatrava Fundatricis Noscomii Vulgo «De la Santa Caridad» (1627-1679), Positio super virtutibus, Roma 1982, s. 1-23.
- Neapolitana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, Animadversiones Promotoris Generalis Fidei [26 XI 1966], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Neapolitana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, Positio super virtutibus, Roma 1972, s. 1-49.
- Neapolitana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, Responsio ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei [1 I 1971], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Iosephi Moscati viri laici, Positio super virtutibus, Roma 1972, s. 1-113.
- Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Fratris Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, Animadversiones Promotoris Generalis Fidei [20 XII 1974], [w:] Sacra Congre-

- gatio pro Causis Sanctorum. Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, Positio super virtutibus, Roma 1975, s. 1-34.
- Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Fratris Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, Responsio ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei [10 VI 1975], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Papien. seu Mediolanen. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Richardi Pampuri medici chirurgi, religiosi professi Ordinis Hospitalarii s. Ioannis de Deo, Positio super virtutibus, Roma 1975, s. 1-82.
- Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Instituti Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, Informatio [die 28 Octobris 1969], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, Positio super virtutibus, Roma 1974, s. 1-180.
- Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Instituti Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, Documenta responsi ad animaversiones adnexa [die 20 novembris 1973], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, Positio super virtutibus, Roma 1974, s. 1-32.
- Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Instituti Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, Responsio ad animaversiones Promotoris Generalis Fidei [die 20 novembris 1973], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Perusina seu Trecen. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Franciscæ Salesiæ Aviat, fundatricis Sororum Oblatarum S. Francisci Salesii, Positio super virtutibus, Roma 1974, s. 1-50.
- Romana. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Hyacinthi M. Cormier, Sacerdotis professi ordinis praedicatorum ac eiusdem ordinis LXXVI Magistri Generalis, Amimadversiones Promotoris Generalis Fidei [16 IX 1970], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Romana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Hyacinthi M. Cormier LXXVI Magistri Generalis O.P., Positio super virtutibus, Officina Poligrafica Laziale 1972, s. 1-19.
- Romana. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Hyacinthi Mariae Cormier LXXVI Magistri Generalis O.P., Responsio ad animadversiones Promotoris Generalis Fidei [b.d.], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Romana. Beatificationis et canonizationis Servi Dei Hyacinthi M. Cormier LXXVI Magistri Generalis O.P., Positio super virtutibus, Officina Poligrafica Laziale 1972, s. 1-49.
- Vicentina. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Iosephinae Bakhita, Sororis Professae Instituti Filiarum a Caritae, Informatio [die 20 XII 1973], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Vicentina. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Iosephinae Bakhita, Sororis Professae Instituti Filiarum a Caritae, Positio super virtutibus, Roma 1975, s. 1-111.
- Vicentina. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Iosephinae Bakhita, Sororis Professae Instituti Filiarum a Caritae, Responsio ad animaversiones Promotoris

Generalis Fidei [die 15 I 1975], [w:] Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Vicentina. Beatificationis et canonizationis Servae Dei Iosephinae Bakhita, Sororis Professae Instituti Filiarum a Caritae, Positio super virtutibus, Roma 1975, s. 1-32.

Literatura

- Advocati consistoriales, [w:] F.L. F e r r a r i s, Bibliotheca Canonica Iuridica Moralis Theologica nec non Ascetica Polemica Rubricista historica, t. I, Romae 1885, s. 141.
- B a r J.R.: Polskie procesy kanonizacyjne i beatyfikacyjne, RBL 11(1958), s. 423-424.
- B a r W.: Advocatus Dei, mps.
- B a r W.: Advocatus diaboli. Promotor fidei, [w:] Leksykon prawa kanonicznego, red. M. Sitarz [w druku].
- B a r W.: Promotor wiary, EK, t. XVI, Lublin 2012, kol. 482-484.
- C h i a p p e t t a L.: Avvocato Consistoriale, [w:] Prontuario di diritto canonico e concordatario, Roma 1994, s. 105.
- C h i a p p e t t a L.: Avvocato del Diavolo, [w:] Prontuario di diritto canonico e concordatario, Roma 1994, s. 107.
- C h i a p p e t t a L.: Avvocato per le Cause dei Santi, [w:] Prontuario di diritto canonico e concordatario, Roma 1994, s. 104-105.
- C h i a p p e t t a L.: Avvocato presso la Curia Romana e la Santa Sede, [w:] Prontuario di diritto canonico e concordatario, Roma 1994, s. 105-107.
- Enrico da Scusa (Card. Ostiense), Appendice, Commento dell'Ostiense alla decretale «Audivimus» (X, III, 45, 1). In Tertium Decretalium librum commentaria, Venezia 1581, fol. 172r-173r, [w:] J.L. G u t i é r e z, Studi sulle cause di canonizzazione, Milano 2005, s. 95-97.
- G u l l o C.: Gli Avvocati (artt. 183-185 Cost. Ap. «Pastor Bonus»), [w:] La Curia Romana nella Cost. Ap. „Pastor Bonus”, a cura di P.A. Bonnet, C. Gullo, Città del Vaticano 1990, s. 535-536.
- K u t t n e r S.: La réserve papale du droit de canonisation, „Revue historique de droit français et étranger” 17(1938), s. 172-228;
- M a c h e j e k M., P a d a c z W.: Sprawy beatyfikacyjne na terenie diecezji, Poznań 1957.
- M i s z t a l H.: Ad rei futuram memoriam w sprawach kanonizacyjnych, [w:] Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Lublin 2010, s. 33-56.
- M i s z t a l H.: Komentarz do konstytucji apostolskiej „Divinus perfectonis Magister”, Lublin 1987.
- M i s z t a l H.: Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura, wyd. II, Lublin 2003.
- M i s z t a l H.: Sanctorum Mater. Instrukcja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych. Komentarz, wyd. II, Lublin 2011.

- M i s z t a l H.: Stosowanie procedury ne pereant probationes w sprawach kanonicznych, [w:] Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Lublin 2010, s. 129-151.
- M i s z t a l H.: Świeccy święci i błogosławieni, wyd. II, Lublin–Sandomierz 2002.
- M i z i ń s k i A.G.: Status prawny adwokata w Kościele łacińskim, Lublin 2011.
- N o v a l I.: Commentarium Codicis Iuris Canonici, Liber IV, De processibus, Roma 1920.
- P a l a z z i n i P.: Le congregazione romane, [w:] La Curia Romana nella Cost. Ap. «Pastor Bonus», a cura di P.A. Bonnet, C. Gullo, Città del Vaticano 1990, s. 189.
- P e t r a n i A.: W sprawie dekretu papieża Aleksandra III „Audivimus”, RTK 16(1969), s. 5-10.
- P ł o d z i e ń S.: Advocatus Dei, EK, t. I, Lublin 1973, kol. 112.
- P ł o d z i e ń S.: Adwokaci Kurii Rzymskiej, EK, t. I, Lublin 1973, kol. 117.
- P ł o d z i e ń S.: Adwokat, EK, t. I, Lublin 1973, kol. 118.
- W y c i s k F.: Advocatus diaboli, EK, t. I, Lublin 1973, kol. 112.

PARTICIPATION OF ADVOCATES IN THE CANONIZATION PROCESS
A LEGAL AND HISTORICAL STUDY

S u m m a r y

Since the 13th century, one of the participants of canonization processes has been *advocatus fiscalis* or, since the 15th century, *promotor fiscalis*, commonly referred to as a promoter of the faith. Beginning with the pontificate of Urban VIII (1623-1644), this function has been partaking in every case. On 11 January 1631, in the brief *Nomina del Promoteore della Fede*, the pope appointed the consistorial advocate to the office of Promoter of the Faith; he, at the same time, serves as fiscal advocate and the advocate of the Apostolic Chamber. One of the roles of the Promoter of the Faith was to report any problematic issues in the case; hence, in the 1917 Code of Canon Law of 1917 he was unjustly called *advocatus diaboli*; nevertheless, he always strived for the truth. The Promoter of the Faith was appointed from among the consistorial advocates, auditors of the Roman Rota or the Apostolic Chamber. The responsibility of consistorial advocates was to submit requests for beatification or canonization. The evolution of their roles and the establishment of a new institution, the College of Twelve Advocates for the Causes of Saints, are addressed in the second part of the article. The third part focuses on the participation of the advocate in canonization cases under the 1917 Code of Canon Law; the fourth part outlines the current legal status: advocate's responsibility (to discover the truth) as shared with a number of entities engaged in the process of beatification.

Translated by Konrad Szulga

Słowa kluczowe: kanonizacja, beatyfikacja, promotor wiary, prokurator, *advocatus Dei*, *advocatus diaboli*, *advocatus fiscalis*.

Key words: canonisation, beatification, promoter of the faith, procurator, *advocatus Dei*, *advocatus diaboli*.